

# רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

## נה.

**אסוף אסף.** כלומר האכלה את הכל בתמינה: **אסף אדם ובהמה והמכשלות הם הרשעים.** כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: **והכרתי את האדם.** בתמינה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס שר זבא.** עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימי אגריפס המלך היה: **אין מסקנאה זב.** אשמו הראשונה אינה מקפדת וכל כן לשנוא את בעלה [ואכל את פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]. וזוין. ישראל היה: **דלזני כי מפזרי פסחים.** ההולכי בעבודת כוכבים שנתפרקו איצריהן ממחמת חוליין וחורין באצריין מזומדים: **רעים שגלוחותן.** שמיסרס את הגוף: **שהחליקן דנדיים.** מנימן לטעות: **בתנ"י** גם בעוטה. שבעטה וזרעה עובד כוכבים: **שהוא נוטל.** נעזים מתוך יין צדשים של גת גל הענבים שמתה הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הו יין נסך עד שירד לזור: **מה שצבור אסור.** אם נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. זור היה עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין וש שטמין

### גליון הש"ס

רש"י ה"ה מה שבבזר בו דורכין עם וכו' ומשום מסייע יד עובדי עבירה. עין מג"ה סימן שמו ס"ק ד:

### הגהות הב"ח

(א) במשנה ונותן לתפוח (ולזני) חומר ויצי ס"א אינו בלא זיו וכו' א"כ נכס שאינו נש"ך ועין במוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"ה הוא הני: (ג) ה"ה והשאר וכו' שפתה עובד כוכבים מנבחה והיא שהורה ושל ע"ר א' אמר:

### רבינו הגנאל

ואתה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך ששרתה עליו עיר ובא להשחיתה הריים משחת ולא המתים בו ועוד שאלו אגריפס שר זבא וכו' א"ל וזוין לר' עקיבא לבי ולכן יודע שעבודת כוכבים אין בה משו והא חזוין דאזלו בה שבורין וחרוין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים אמר לה אשתו וכעברו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושעה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחלחין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכוין שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן נעבוד על שבועתו והיינו דכתיב וחרלים רעים בשליחותם ונאמנים רעים בשליחותם ונאמנים רעים בשליחותם וכו' רבא ר' יצחק לרב יהודה עבודת כוכבים אית באתרוין וכי מצטרין עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטבו לי גברא ואיתי מטרא א"ל השתא <sup>(א)</sup> אי הו שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב <sup>(ב)</sup> אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב <sup>(ג)</sup> אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן <sup>(ד)</sup> בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח <sup>(ה)</sup> ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

**לוקחין גת בעוטה.** אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור כן <sup>(א)</sup> הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והו סיפא פירוש דרישא אכל אותן ספרים שגורסין ואינו זיו"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקשיא אמאי אלטרין למיתני אע"פ שנוטל יומר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לבור וי"ל דלא זו אף זו קמי' א"י תנא <sup>(א)</sup> סיפא לגלוי רישא דלא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הו כאלו ירד לבור קמי' סיפא דירד לבור דוקא: **ירד לבור מה שבבור אסור.** פ"ה אם נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינה דקמי' סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי בנגיעה אף מותר דסיפא מיירי בנגיעה אכל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כנגע העובד כוכבים כמה שצבור ע"י נזוק אכל ודאי אם נגע העובד כוכבים הו אסור צמגע עובד כוכבים דשפיר הו קרי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה צמגי לרב הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך עושה יין נסך לישני ליה דרב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דמתני' נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכ"כ דמקשי מי"מ שפיר דקמי' אהא דשנמי ליה לרב הונא דלית ליה צ"ב <sup>(א)</sup> לקמן <sup>(ב)</sup> דנזוק צבור וצמתימין משמע דנזוק אינו צבור מדקא שרי השאר שצמג דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמיי מלתיה דרב הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף בנגיעת עובד כוכבים והשאר נאסר דליכא לשנויי צמגי דמתניתין לא מיירי צמגע עובד כוכבים ורב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי צמגע עובד כוכבים דכפרישת רש"י פי' דודאי מיירי צממגי צנזוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה צממגי לא שנו אלא שלא החזיר גברותני לגת פי' ואלו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גברותני גופה צמגי

**יאסוף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין <sup>(א)</sup> והכרתי את האדם מעל פני האדמה [וגו'] שאל אגריפס שר זבא את ר"ג כתיב בתורתכם <sup>(ב)</sup> כי ה' אלהיך אשר אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר אמר לו אמשו לך משל למה"ד לאדם שנשא אישה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה א"ל וזוין לר"ע לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא והא קחזוין גברי דאולי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"ט אמר לו אמשו לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקדין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משיבעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני כיון שהגיע זמנו לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים אמרו יסורין דין הוא שלא נצא וחרוין ואומרים וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב וחרלים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרוין דכי מצטרין עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטבו לי גברא ואיתי מטרא א"ל השתא <sup>(א)</sup> אי הו שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב <sup>(ב)</sup> אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב <sup>(ג)</sup> אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן <sup>(ד)</sup> בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח <sup>(ה)</sup> ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל**

מתקרא ומשני צנזוק אלמא מתני' נמי מיירי צנזוק דכפרישת ורש"י פי' מה שצבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה רבנן דלאמריין לקמן צ"ב <sup>(א)</sup> (דף ע"ג) וה"נ מכא דריבמו צמג נתמך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא צנזוק דכפרישת: **והשאר מותר.** פי' אף בשמיה כפ"ה אכל הר"ר שמעיה פי' מותר בהנאה דאינו נעשה יין נסך ליהסר בהנאה עד שירד לבור אכל בשמיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף בשמיה ועוד דצמגי כי פריך לרב הונא לישני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשמיה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב חינוך צן יומו עושה יין נסך והיינו בשמיה דוקא דלקמן <sup>(א)</sup> (דף ע"ג) צמגי לכן נראה לפי רש"י והא דלמריין צ"ב <sup>(א)</sup> לקמן דף ע"ד) גזי גת של אצן שפתה עובד כוכבים <sup>(ב)</sup> יגזג ושל עץ רבי אומר יגזג וכו' א"ל ילקוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אכל דרך זה לא סגי לה צניגוז ואמאי הא קמי' הא כל לוקחים גת בעוטה יש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיי"ל כוותיה וכי פריך התם דמתני' אהיה הוה מצי לשנויי כהן למשנה ראשונה כהן למשנה אחרונה אלא ניהא ליה למימר דמתניתין בלא דרך זה צרימא דדרך זה ולאוקומי מתייבה למשנה אחרונה: **דורכין עם העובד כוכבים בגת.** פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך צן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין צנזוק דריכה קאמר וכן נראה לר"י דלכן לפרש דורכין צמחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צמג טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צמג טמא לכן נראה כפרש"י דצנזוק דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמי' דורכין עם העובד כוכבים צמג הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' צפניה ב ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתי את האדם מעל פני האדמה נאם ה' צפניה א ג
3. פי' אלהיך אשר אכלה הוא אל קנא: דבריהם ד כד
4. והפלא ה' את מפקד ואת מכות ורעך מכות גדולות ונאמנות וחקים רעים ונאמנות דברים כח ט
5. וכן תשא עיניך השממיה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדרחת והשתחית להם וגברתם אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: דברים ד ט
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג ד

### לעני רש"י

מיי"ש [מיי"ש] ערכה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). ש"ק. כמות ענבים או זיתים, שמכניסים בבית אחת בבת או בבית-הבד.

### מוסף רש"י

שהחליקין בדברים. צדדיה נלחיה (דברים ה י"ג). אם ללצים הוא יליץ להשתמר, הוא יליץ. לא ימנעו ולא יעזבו (יחזקאל ד) ומעטו יליץ לא ימנעו ולא יעזבו (יחזקאל ד) וכן יליץ. הקדיש יליץ אותם כלומר להסיר לו פתח להיות יין מוחזק יין וליעוים יתן חן. אם לענוים הוא צא להסיר לו חן מי שצדו ש"ק. (יחזקאל ל. ח): אם לענוים ולמדה טובה הוא נמשך, יתן חן. ישיעונו מן השמים (שבת ט"ז). בא לטמא. כיון שגזא אדם פותחין לו. פתח הטומאה לכנס בו, מסייעין בידו וזון מועטין ממנו מן השמים לעכו (יחזקאל ל. ח). מסייעין אותו ומסיעין לו פתח (שבת ט"ז).